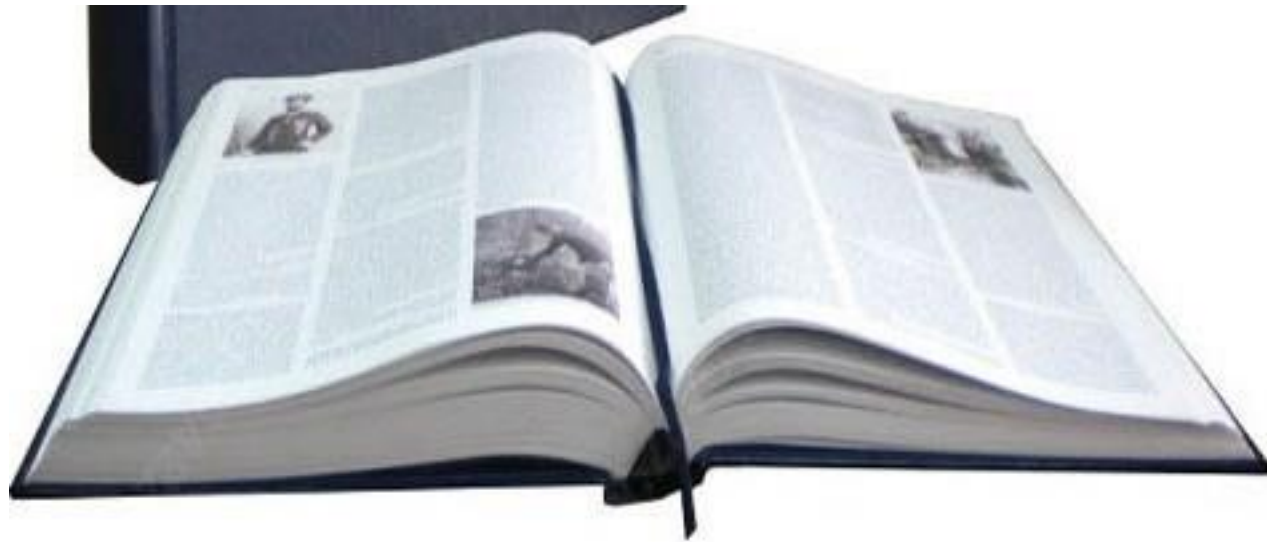

LEKSIKOGRFIJA U SRBIJI: MUKE S VREMENOM

MIRKO MLAKAR, znanstveni suradnik
Skup *Enciklopedika 2020*, LZMK, Zagreb, listopad 2020.

Presporo i (ne)dokučivo

Branka Tafra tvrdi da se na južnoslavenskim prostorima rječnici “rade presporo” i navela je, među ostalim, *Rečnik SANU*, koji je “od prve zamisli i početka skupljanja građe već prevalio stoljeće”, te da je *Rječnik JAZU* završen poslije gotovo stotinu godina (1880–1976) ostao bez *Dopuna*.

Poentirala je tvrdnjom da “ostaje nedokučivo” kako je Tomo Maretić, uz druge poslove, sam obradio pet knjiga enciklopedijskoga formata odnosno više od 5300 stranica *Rječnika*.

Je li Maretić bio prebrz ili su drugi (p)ostali prespori?

Kraj 2000. ili 2070. godine?

Vasa Pavković, koji se timu rječnika Srp. akademije pridružio 1977., kaže da se tada mislilo da će “posao sigurno biti završen do 2000. godine”. Godine 1978. objavljen je deseti svezak *Rečnika*, a 20. svezak, kojemu se kao godina izdavanja navodi 2017., pojavio se u drugoj polovici 2018.

Voditeljica projekta Rada Stijović izjavila je da će se posljednji svezak *Rečnika*, djela koje će, s najmanje 460.000, a možda i s 500.000 riječi, biti najobuhvatniji i najopsežniji rječnik te vrste u slavenskom svijetu i među najopsežnijima u Europi, pojaviti za “ne manje od 50 godina”.

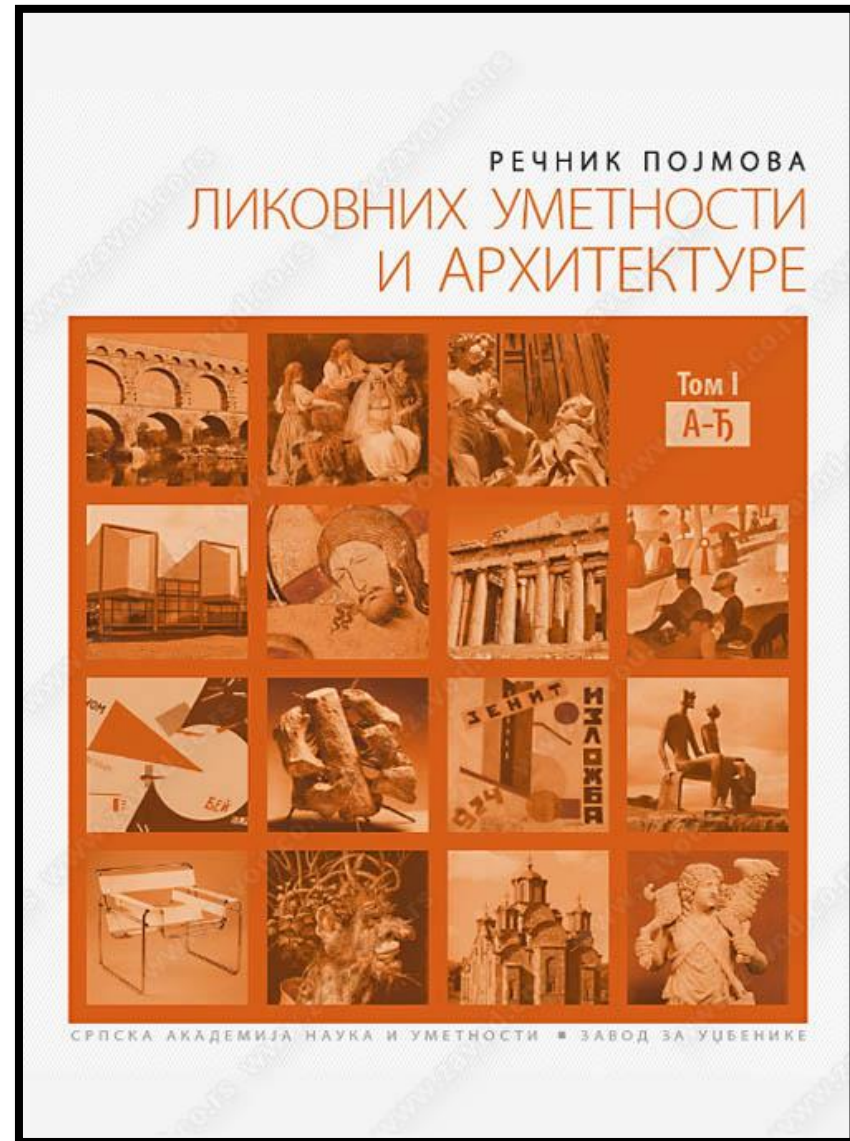
Pojedinac i sustav

Enciklopedija filmskih reditelja Tomislava Gavrića u dosadašnja tri sveska – iz 1995., 1997. i 2005. – ima više od 1200 stranica. Sveska koji bi počeo s *M* nema 15 godina. Što preostaje nego imati razumijevanja – jer je riječ o projektu autora, možda još kojeg suradnika i maloga izdavača?

Može li se – ili smije li se – imati razumijevanja za kašnjenja nacionalnih/državnih projekata koji su velikim dijelom plaćeni javnim novcem i izvode ih u pravilu kadrovi zaposleni u (para)državnim ustanovama?

Intenziviranje rada

Odbor za *Rečnik pojmova likovnih umetnosti i arhitekture* “neposredno po objavljivanju prvog toma Rečnika, podstaknut priznanjima i pozitivnim reakcijama akademske i šire javnosti, intenzivira rad na pripremi drugog toma *Rečnika*” (Одељење уметности/..., <7. X. 2020.>) kojega je prvi svezak tiskan 2014.

Neshvatljivo i standardno

Kako je moguće da ovoliki broj uglednih ljudi, unutar najuglednije srpske institucije - SANU, tokom 33 godine nisu uspjeli realizirati Rečnik pojmova, odnosno realizovali su samo prvi tom od predviđenih pet? Neshvatljivo je da ovoliki broj i ovakva koncentracija srpske elite nije bila u stanju da realizuje jedan standardni izdavački projekat (Maldini, Slobodan, Izdavački poduhvat, <http://crystalshipghosts.....>)

Nadčovještvo

Ako je, kao što je rečeno početkom 2015. godine na predstavljanju u SANU, *Rečnik pojmova* “san sanjan više od tri decenije” ostvaren “ulaganjem natčovečanske energije” suradnika ((Речник као доказ упорности, 33.)), čini se kako će, s obzirom na to da je izdan jedan od pet planiranih svezaka, njegovo okončanje zahtijevati direktnu nebesku intervenciju

Kasni ili je nema

Polovicom **2009.** Zavod za udžbenike najavio je da do kraja godine planira objaviti *Srpski Who is Who*, koji je imao redakciju i stručni odbor. Taj se leksikon pojavio tek **2013.** godine.

Nije dočekana *Enciklopedija demokratije*, projekt Službenog glasnika s težnjom za regionalnim tržištima. Početkom 2007., održavanjem sjednice Savjeta redakcije, označen je službeni početak rada na toj dvosveščanoj enciklopediji od oko 1200 stranica. (Prozivka Radoša Ljušića bez odjeka.)

SLUČAJ *SRPSKA ENCIKLOPEDIJA*

- * Inicijativa početkom '90 godina XX. stoljeća
- * 2005. – Zakon o SE
- * I/1 – 2010.
- I/2 – 2011.
- II – 2013.
- III/1 – 2018.
- III/2 – 2020. (?)

Planovi i najave (1.)

“Plan je da **do 2015. godine** bude štampano, ćirilicom naravno, deset tomova”, izjavio je u ožujku **2005.** u razgovoru s novinarkom Aleksandar Popović, ministar znanosti. (prije Zakona)

Stanić je nakon prvoga sveska (dvije knjige) govorio o izdavanju jedne knjige – od ukupno **18** – svakih godinu, godinu i pol dana. To znači da bi (od **2011.**) preostalih 16 knjiga bilo izdano do najranije **2027.** i najkasnije **2035.** godine.

Nakon drugog sveska, predsjednik Tomislav Nikolić u veljači **2014.** poželio je svezak (!) godišnje; dakle preostalih osam trebalo (bi) se pojaviti do **2021.**

Planovi i najave (2.)

Čedomir Popov, predsjednik Uređivačkog odbora *Srpske enciklopedije*, u lipnju 2006. procjenjivao je da će se prva knjiga pojaviti 2008. godine.

Skupština Matice srpske u travnju 2008.: Popov, dugogodišnji sekretar Leksikografskog odeljenja, istakao da je srpski narod “jedan od retkih, a možda i jedini u Evropi koji nema svoju enciklopediju” te najavio da bi “prvi tom *Srpske enciklopedije* trebalo da bude objavljen do kraja ove godine”.

Planovi i kašnjenje

U **siječnju 2009.** godine objavljeno je kako (očito Radoš Ljušić i Dragan Stanić iz Uređivačkog odbora) smatraju da, kad se već tako dugo živjelo bez te enciklopedije, onda kašnjenje od gotovo godinu dana “i nije neki problem”, odnosno važnije je usuglasiti tekstove gotovo tisuću autora i postići da sve natuknice budu “potpuno pouzdane”.

Financije

Prosinac 2009. – Dragan Stanić: “Prvi od deset tomova *Enciklopedije*, sa više od **4.000 odrednica** na prva dva slova azbuke, trebalo je da bude objavljen početkom ove godine”, ali “mada je u **završnoj fazi**, sigurno je da neće biti štampan ni do kraja decembra”, jer je Ministarstvo odlučilo ne potpisati ugovor o finansiranju projekta.

Kasnilo se samo zbog finansijskih problema?

Koliko knjiga? (1.)

"Na XXXVIII sednici, održanoj **2. XII 2009.** godine, Uređivački odbor prihvatio je predlog akademika Č. Popova da se prvi tom Enciklopedije prilikom publikovanja razdeli u **dve knjige**. Na XLIV sednici Uređivačkog odbora, održanoj **2. III 2011.** godine, prihvaćen je predlog podele Srpske enciklopedije na **10 tomova u 17 knjiga** (uz mogućnost eventualnih korekcija)." (Лексикографско одељење, u sklopu: Извештај о четворогодишњем раду Матице српске од априла 2008. до априла 2012. године, *Рад Матице српске* – Посебно издање за Скупштину 2012. године)

Koliko knjiga? (2.)

Prema medijskom izvještaju iz listopada 2010. godine, “samo prvi tom ima dve knjige, a ostali po jednu, pa bi svih **11 knjiga**, odnosno deset tomova, trebalo da bude završeno **2020.** godine”. (Прва књига националне енциклопедије, РТС)

Na promociji prvog sveska, njegove obje knjige, saznaje se da bi *Srpska enciklopedija* trebala sadržavati gotovo 40.000 natuknica na 13.000 stranica – u **18 knjiga (deset svezaka)**.

Predsjednici Srbije

“Predsednik Republike Srbije gospodin Aleksandar Vučić i Vlada Republike Srbije **odlučno su finansijski podržali enciklopedijsko-leksikografske poslove** u Matici srpskoj” (Извештај о четворогодишњем раду Матице српске (2016–2019), *Rad Mатице српске*, 2020., 7)

“Tokom izveštajnog perioda bilo je zapaženih priznanja među kojima posebno mesto ima Sretenjski orden I stepena koji je, 15. februara 2017. godine, uručio predsednik Republike Srbije gospodin Tomislav Nikolić.”

Susjedna država

Srpska enciklopedija publicira se mnogo sporije nego usporediva edicija u susjednoj državi koja je članica EU; u kulturno vrlo bliskom narodu, također južnoslavenskog jezika, s kojim su Srbi stvarali zajedničku povijest i s kojim su ratovali.

Istina, na manje od 5000 stranica (24 cm) *Velika bugarska enciklopedija* (Голяма енциклопедия 'България') nema niti 13.000 natuknica, ali su njezine četiri jedinice objavljene 2011. i preostalih osam 2012. godine

Na četvrtini, ali već završena

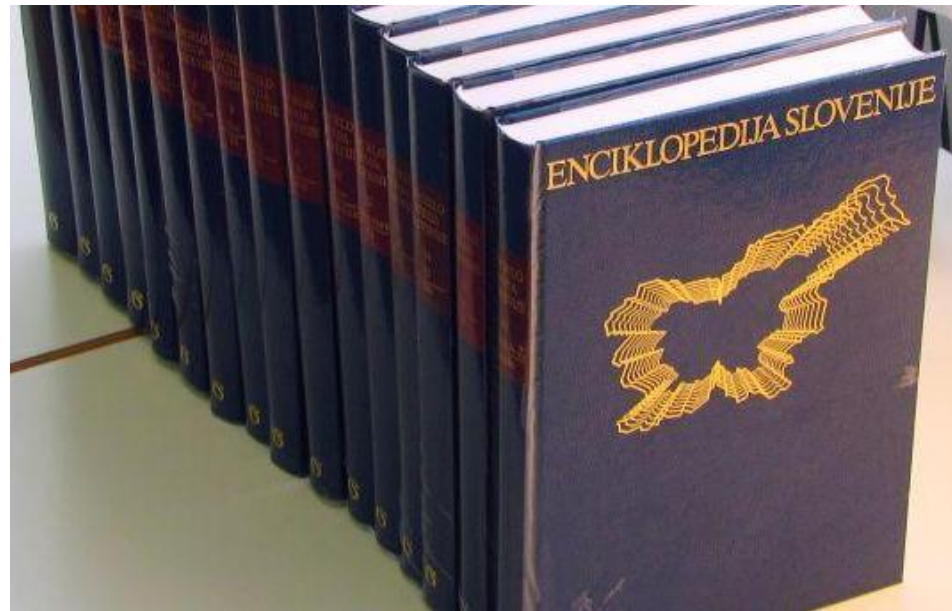
Dosad je *Srpska enc.* izašla na 3300 trostupčanih stranica (31 cm), što znači da je s četiri knjige u osam godina ostvarila četvrtinu planiranih stranica.

Valjda su izvještači i drugi novinari opet nešto pogrešno shvatili pa su pisali da bi trebala biti **završena do 2020.**, baš te godine ili oko te godine. (Dautović, Sava, Galop na puževima, *Danas*, 8. XI. 2010., Н., I., Prvi tom Srpske enciklopedije, *Blic*, 29. I. 2012., Радисављевић, З. [= Zoran], Први том “Српске енциклопедије”, *Политика*, 31. I. 2012.)

Godišnji ritam

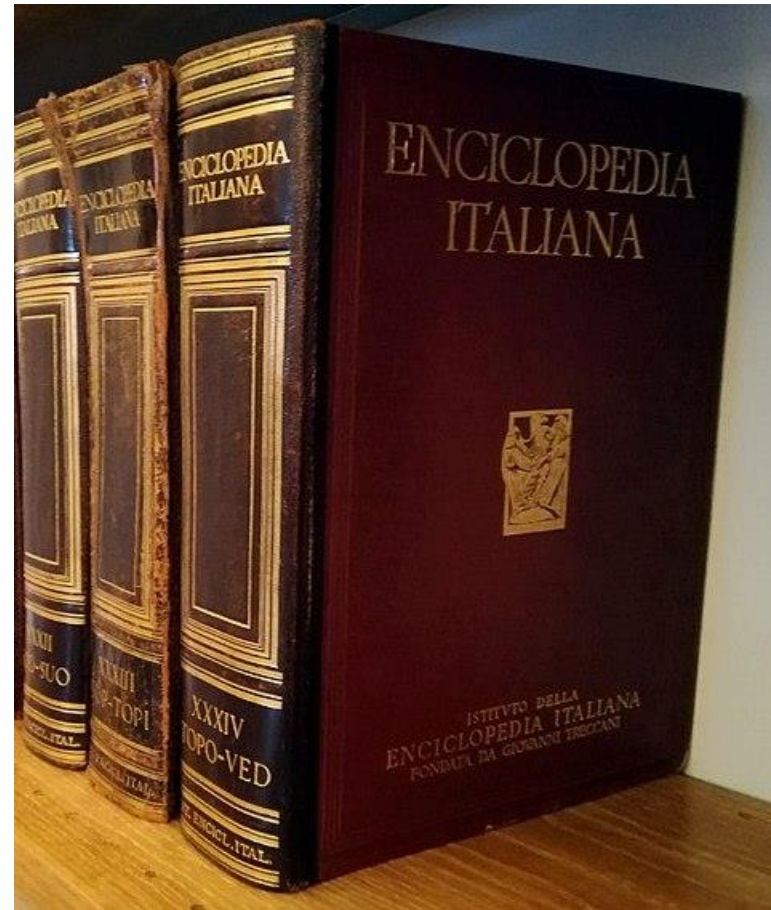
Jedanaest svezaka *Hrvatske enciklopedije* objavljeno je u 11 godina (1999–2009). ((Pri čemu se debljinom izdvaja posljednji svezak.)) *In continuo* (!!)) je izlazila i *Enciklopedija Slovenije*. Od 1987. do 2002. izašlo je 16 svezaka od po 416 stranice. (U 15. i kronologija, a u posljednjem dodatak za sva slova i kazalo.)

Dvosveščana *Slovenika*,
*Slovenska nacionalna
enciklopedija* (2011) –
u Srbiji *Enc. srpskog
naroda* (2008) *ho-ruk*

Godišnje četiri sveska

Enciclopedia Italiana (1929-
-1937): 35+1 svezak svaka tri
mjeseca (Treccanijev *Istituto*
od 1925.)

Encyclopaedia Beliana

Od 3. sveska više nije Slovenská všeobecná encyklopédia **v dvanástich zväzkoch**.

Od **1999.** do 2016. godine objavljeno osam svezaka, pri čemu je posljednji (iz)rađen u okviru Sporazuma Akademije i njezina odgovarajućeg instituta (*Encyklopedický ústav Slovenskej akadémie vied*). Ne poštuje se raspored (14. svezak do rujna **2031.**): rok predaje 9. sveska bio ožujak 2019.

Dostupna je i **internetska** inačica Beliane

SE nije na internetu

Propušta li se u Srbiji *posljednji vlak* nacionalne enciklopedije? Kreatori produkta (iz) analognog doba nisu uhvatili priključak s digitalnim dobom.

Potraži li se "Srpska enciklopedija online" dobije se Српска енциклопедија (*srpskaenciklopedija.org*), као “интернет енциклопедија за српски народ и српске земље”, те да “овај сајт (*srpskaenciklopedija.org*) никако не треба доводити у везу са Српском енциклопедијом у издању Матице српске и САНУ!”

Nema Vikija

Kao slika nespremnosti može poslužiti činjenica da u *Srpskoj enciklopediji* (2. sv., 2013.) postoji natuknica *Vestern*, ali nema *Vikipedije* pa ni *Vikimedije Srbije*, udruge osnovane još 2005.

O ozbiljnosti posla na srpskaenciklopedija.org govori i to što piše da Srpska pravoslavna crkva “има велики број храмова и манастира”, a u tankoj literaturi nema ni nezaobilazne Istorije srpske pravoslavne crkve Đoke Slijepčević.

Čast spašava neenciklopedički projekt *Rastko*.

Hvala na pažnji